

Starptautiskā konvencija par visu migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību Izpl.: vispārēja
2017. gada 16. novembris

Oriģināls: angļu valodā

Bērnu tiesību konvencija**Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komiteja****Bērnu tiesību komiteja**

Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 3 (2017), ko sniegusi Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komiteja, un Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 22 (2017), ko sniegusi Bērnu tiesību komiteja par vispārējiem principiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos***

I. Ievads

1. Šis kopīgais vispārējais komentārs tika pieņemts vienlaikus ar Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Kopīgo vispārējo komentāru Nr. 4 (2017) un Bērnu tiesību komitejas Kopīgo vispārējo komentāru Nr. 23 (2017) par valsts saistībām attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstī. Kaut arī minētais vispārējais komentārs un šis komentārs ir atsevišķi dokumenti, tie viens otru papildina un ir jālasa un jāīsteno kopā. Komentāru izstrādes procesā no 2017. gada maija līdz jūlijam Bangkokā, Beirūtā, Berlīnē, Dakarā, Ženēvā, Madridē un Mehiko notika vairākas pasaules un reģiona mēroga apspriedes ar galveno ieinteresēto personu pārstāvjiem un ekspertiem, tostarp ar bērnu un migrantu organizācijām. Turklāt no 2015. gada novembra līdz 2017. gada augustam abas komitejas saņēma vairāk nekā 80 rakstiskus viedokļus no visu pasaules reģionu valstīm, Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām un struktūrvienībām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, valstu cilvēktiesību aizsardzības iestādēm un citām ieinteresētām pusēm.

2. Starptautiskajā konvencijā par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību un Bērnu tiesību konvencijā ir noteikti juridiski saistoši pienākumi, kas gan vispārīgi, gan konkrēti attiecas uz bērnu cilvēktiesību aizsardzību starptautiskās migrācijas apstākļos.

3. Starptautiskās migrācijas apstākļos bērni var nonākt divējādā ziņā neaizsargātā situācijā – gan tāpēc, ka viņi ir bērni, gan tāpēc, ka viņi ir bērni, kurus skārusi migrācija, kas a) ir migranti vieni paši vai kopā ar ģimeni, b) ir dzimuši vecākiem migrantiem galamērķa valstīs vai c) ir palikuši savā izcelsmes valstī, kamēr viens vai abi vecāki ir emigrējuši uz citu valsti. Neaizsargātību varētu palielināt viņu valstiskā, etniskā vai sociālā izcelsme, dzimums, seksuālā orientācija vai dzimuma identitāte, reliģiskā piederība, invaliditāte, imigranta vai uzturēšanās statuss, pilsonības statuss, vecums, ekonomiskais statuss, politiskie vai citi uzskati vai cits statuss.

* Tehnisku iemeslu dēļ atkārtoti izdots 2017. gada 24. novembrī.

** Šis kopīgais vispārējais komentārs jālasa kopā ar Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Kopīgo vispārējo komentāru Nr. 4 (2017) un Bērnu tiesību komitejas Kopīgo vispārējo komentāru Nr. 23 (2017) par valsts pienākumiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīs.

4. Pamatojoties uz papildu pilnvarām un kopīgajām saistībām attiecībā uz visu bērnu aizsardzības stiprināšanu starptautiskās migrācijas apstākļos, abas komitejas nolēma izstrādāt šos kopīgos vispārējos komentārus. Kaut arī šā komentāra pamatā ir abu konvenciju noteikumi, ir svarīgi uzsvērt, ka šeit skaidrotās cilvēktiesību normas balstās uz Bērnu tiesību konvencijas noteikumiem un principiem. Tāpēc šajā kopīgajā vispārējā komentārā ietvertās autoritatīvās norādes vienlīdz attiecas uz visām Bērnu tiesību konvencijas un/vai Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību dalībvalstīm.

A. Priekšvēsture

5. Šā kopīgā vispārējā komentāra pamatā ir arvien pieaugošā uzmanība, ko abas komitejas ir veltījušas bērnu tiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos vairākās iniciatīvās, tostarp:

- a) Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentārā Nr. 6 (2005) par rīcību attiecībā uz nepavadītiem un nošķirtiem bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts, kurā ietverts ieteikumu kopums, kas īpaši attiecas uz tiem migrantiem bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts, kuri ir nepavadīti un nošķirti no saviem vecākiem;
- b) Bērnu tiesību komitejas 2012. gada septembrī Ženēvā notikušajā vispārējo diskusiju dienā par visu bērnu tiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos, kuras vajadzībām komiteja izstrādāja pamatdokumentu un pieņēma ziņojumu, kur sniedza secinājumus un ieteikumus;¹
- c) apstiprinājumā, kuru Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komiteja 2016. gadā izdeva attiecībā uz ieteiktajiem principiem, kas ietver norādes attiecībā uz rīcību gan saistībā ar bērniem, kuri pārvietojas, gan saistībā ar citiem bērniem, kurus skārusi migrācija.² Turklāt abas komitejas darbojas Starpiestāžu darba grupā ar mērķi izbeigt ar imigranta statusa saistītu bērnu aizturēšanu;
- d) arvien vairāk ieteikumus, ko abas komitejas pēdējos gados izdod savu attiecīgo konvenciju dalībvalstīm par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem, kuri ietekmē bērnu tiesības starptautiskās migrācijas apstākļos.

6. Šā kopīgā vispārējā komentāra pamatā ir arī citas Apvienoto Nāciju Organizācijas rezolūcijas un ziņojumi, dažādu Apvienoto Nāciju Organizācijas cilvēktiesību mehānismu rezultāti un Apvienoto Nāciju Organizācijas, starpvaldību un pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas attiecībā uz bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos, tostarp:

- a) Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komitejas paziņojums par valstu pienākumiem pret bēgļiem un migrantiem saskaņā ar Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (E/C.12/2017/1), kurā Komiteja īpaši atgādināja, ka “aizsardzību pret diskrimināciju nevar sniegt atkarībā no tā, vai indivīdam ir likumīgs statuss uzņemošajā valstī”, kā arī atgādināja, ka “visiem bērniem valstī, tostarp tiem, kuriem nav uzturēšanās dokumentu, ir tiesības saņemt izglītību un piekļūt atbilstoši pārtikai un izmaksu ziņā pieejamai veselības aprūpei”;
- b) Ņujorkas deklarācija par bēgļiem un migrantiem, saskaņā ar kuru valstu un valdību vadītāji apņēmas aizsargāt visu to bērnu cilvēktiesības un pamatbrīvības, kas ir bēgļi vai migranti, neatkarīgi no viņu statusa, galveno uzmanību vienmēr pievēršot bērna interesēm, un pildīt savas saistības saskaņā ar Bērnu tiesību konvenciju.³

¹ Sk. tīmekļa vietni: www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/Discussion2012.aspx.

² Pieejams tīmekļa vietnē: www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CMW/Recommended-principle_EN.pdf.

³ Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas Nr. 71/1 32. punkts.

B. Kopīgā vispārējā komentāra mērķis un piemērošanas joma

7. Šā kopīgā vispārējā komentāra mērķis ir sniegt autoritatīvas norādes par likumdošanas, politikas un citiem atbilstošiem pasākumiem, kas jāveic, lai nodrošinātu pilnīgu saistību izpildi saskaņā ar abām konvencijām attiecībā uz bērnu tiesību aizsardzību starptautiskās migrācijas apstākļos.

8. Komitejas atzīst, ka starptautiskās migrācijas fenomens skar visus pasaules reģionus un visas sabiedrības, un arvien vairāk miljoniem bērnu. Kaut arī migrācija var pozitīvi ietekmēt indivīdus, ģimenes un plašākas kopienas izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīs, migrācijas un jo īpaši nedrošas un/vai neatbilstīgas migrācijas veicinošie faktori bieži ir tiešā veidā saistīti ar cilvēktiesību pārkāpumiem, tostarp vairākos cilvēktiesību līgumos, īpaši Bērnu tiesību konvencijā, atzīto bērnu tiesību pārkāpumiem.

9. Šis kopīgais vispārējais komentārs attiecas uz visu bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos neatkarīgi no tā, vai viņi ir migrējuši kopā ar saviem vecākiem vai primārajiem aprūpētājiem, ir nepavadīti vai nošķirti no vecākiem, ir atgriezušies izcelsmes valstī, dzimuši vecākiem migrantiem tranzīta vai galamērķa valstī vai palikuši savā izcelsmes valstī, kamēr viens vai abi vecāki ir emigrējuši uz citu valsti, un neatkarīgi no viņu pašu vai viņu vecāku imigranta vai uzturēšanās statusa (imigranta statuss). Bērnu tiesību konvencijas diskriminācijas aizlieguma princips dalībvalstīm uzliek pienākumu ievērot un nodrošināt šajā konvencijā noteiktās tiesības visiem bērniem neatkarīgi no tā, vai viņi *inter alia* tiek uzskatīti par atbilstīgiem vai neatbilstīgiem migrantiem, patvēruma meklētājiem, bēgļiem, bezvalstniekiem un/vai cilvēku tirdzniecības upuriem, arī situācijās, kad viņi atgriežas vai tiek izsūtīti uz savu izcelsmes valsti, un neatkarīgi no bērna vai viņa vecāku, vai likumīgo aizbildņu pilsonības, imigranta statusa vai bezvalstniecības.⁴

10. Šis kopīgais vispārējais komentārs jālasa kopā ar citiem attiecīgajiem vispārējiem komentāriem, kurus iesniegušas komitejas; pamatojoties uz šiem vispārējiem komentāriem un mainīgajiem izaicinājumiem, ar ko bērni sastopas starptautiskās migrācijas apstākļos, tie jālasa arī kā autoritatīvas komiteju norādes attiecībā uz bērnu tiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos.

II. Vispārīgie pasākumi, lai īstenotu Starptautisko konvenciju par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesībām un Bērnu tiesību konvenciju bērnu aizsardzībai starptautiskās migrācijas apstākļos

11. Valstīm jānodrošina, ka starptautiskās migrācijas apstākļos pret bērniem pirmām kārtām izturas kā pret bērniem. Konvenciju dalībvalstīm ir pienākums pildīt tajās noteiktās saistības attiecībā uz bērnu tiesību ievērošanu, aizsardzību un pildīšanu starptautiskās migrācijas apstākļos neatkarīgi no pašu bērnu vai viņu vecāku, vai likumīgo aizbildņu imigranta statusa.

12. Šajās konvencijās noteiktās dalībvalstu saistības attiecas uz ikvienu bērnu dalībvalsts jurisdikcijā, tostarp jurisdikcijā ārpus valsts robežām, ja šī valsts tajā īsteno faktisku kontroli. Šo saistību piemērošanas jomu nevar patvaļīgi un vienpusēji sašaurināt, izslēdzot no valsts teritorijas kādas konkrētas zonas vai teritorijas vai arī norādot zonas vai teritorijas, kas tikai daļēji ir valsts jurisdikcijā, tostarp starptautiskos ūdeņus vai citas tranzīta zonas, kurās valsts ir ieviesusi migrācijas kontroles mehānismus. Šīs saistības attiecas uz valsts teritoriju, tostarp uz tiem bērniem, kuri nonāk valsts jurisdikcijā, mēģinot iekļūt tās teritorijā.

13. Komitejas uzsver bērnu tiesību prioritāti starptautiskās migrācijas apstākļos un tāpēc nepieciešamību valstīm šīs konvencijas iekļaut savos ar migrāciju saistītajos pamattiesību aktos, politikas nostādņēs, praksēs un/vai citos pasākumos.

⁴ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 6 12. punktu.

14. Komitejas mudina dalībvalstis nodrošināt, ka par bērnu tiesībām atbildīgajām iestādēm ir vadošā loma un skaidri definētas lēmumu pieņemšanas pilnvaras attiecībā uz tām politikas nostādņēm, praksēm un lēmumiem, kas ietekmē bērnu tiesības starptautiskās migrācijas apstākļos. Valsts un vietējā līmeņa bērnu vispusīgo aizsardzības sistēmu programmās jāaplūko visu bērnu situācija starptautiskās migrācijas apstākļos, tostarp izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīs. Iestādēm, kas ir atbildīgas par migrāciju un citām ar to saistītajām politikas nozarēm, kuras ietekmē bērnu tiesības, katrā politikas veidošanas un īstenošanas posmā ir ne tikai jāveic bērnu aizsardzības struktūras uzdevumi, bet arī sistemātiski jānovērtē ietekme uz bērniem un viņu vajadzības starptautiskās migrācijas apstākļos un jānovērs šī ietekme vai jāapmierina novērtētās vajadzības.

15. Dalībvalstīm jāizstrādā politikas nostādnes ar mērķi īstenot visu bērnu tiesības starptautiskās migrācijas apstākļos, jo īpaši attiecībā uz uzdevumiem migrācijas pārvaldības jomā vai citiem administratīviem vai politiskiem apsvērumiem.

16. Dalībvalstīm jāizstrādā sistemātiska, uz tiesībām pamatota politika kvalitatīvo un kvantitatīvo datu vākšanai par visiem bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos un šo datu izplatīšanai sabiedrībai, lai nodrošinātu pietiekamu informāciju vispusīgas politikas veidošanai ar mērķi aizsargāt viņu tiesības. Šie dati jāsadala atbilstoši pilsonībai, imigranta statusam, dzimumam, vecumam, etniskajai piederībai, invaliditātei un visiem citiem attiecīgajiem statusiem, lai uzraudzītu vienlaicīgu dažādu veidu diskrimināciju. Komitejas uzsver, ka ir svarīgi izstrādāt rādītājus, lai novērtētu visu bērnu tiesību īstenošanu starptautiskās migrācijas apstākļos, tostarp izmantojot uz cilvēktiesībām balstītu pieeju datu vākšanai par bērnu un/vai ģimeņu nedrošas migrācijas cēloņiem un šo datu analīzei. Šai informācijai jābūt pieejamai visām ieinteresētajām personām, tostarp bērniem, pilnībā ievērojot tiesības uz privātumu un datu aizsardzības standartus. Jānodrošina, lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas un citi iesaistītie dalībnieki varētu piedalīties datu vākšanas un izvērtēšanas procesā.

17. Bērnu personas dati, jo īpaši biometrijas dati, jāizmanto tikai bērnu aizsardzības nolūkos, stingri ievērojot atbilstošos noteikumus par datu vākšanu, izmantošanu un saglabāšanu un piekļuvi tiem. Komitejas mudina veikt pienācīgas pārbaudes attiecībā uz drošības pasākumiem datu sistēmu izstrādē un ieviešanā, kā arī datu apmaiņā starp iestādēm un/vai valstīm. Dalībvalstīm jāievieš “ugunsmūris” un jāaizliedz izmantot imigrācijas nolūkos personas datus, kas savākti citiem mērķiem, piemēram, aizsardzībai, tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, civiltāvokļa aktu reģistrācijai un piekļuves nodrošināšanai pakalpojumiem, un dalīties ar šādiem datiem. Tas ir nepieciešams, lai ievērotu datu aizsardzības principus un aizsargātu Bērnu tiesību konvencijā notiktās bērnu tiesības.

18. Komitejas uzskata, ka tamdēļ, lai īstenotu visu bērnu tiesības starptautiskās migrācijas apstākļos, izstrādājamajās un īstenojamajās politikas nostādņēs un praksēs jāiekļauj šādi elementi: a) vispusīgas starpiestāžu politikas nostādnes gan starp bērnu aizsardzības un labklājības iestādēm un citām būtiskām struktūrām, tostarp šādas politikas nostādnes sociālās aizsardzības, veselības aizsardzības, izglītības, tiesiskuma, migrācijas un dzimumu vienlīdzības jomā, gan starp reģionālajām, valsts un vietējā līmeņa varas iestādēm; b) pietiekami resursi, tostarp budžeta līdzekļi, lai nodrošinātu politikas nostādņu un programmu efektīvu īstenošanu; c) nepārtraukta un periodiska bērnu aizsardzības, migrācijas un saistītajās jomās strādājošo amatpersonu apmācība par bērnu, migrantu un bēgļu tiesībām un bezvalstniecību, tostarp par vienlaicīgu dažādu veidu diskrimināciju.

III. Konvenciju pamatprincipi attiecībā uz bērnu tiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos

19. Bērnu tiesību konvencijas dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, lai šīs konvencijas principi un noteikumi tiktu pilnībā atspoguļoti un juridiski ieviesti attiecīgajos valsts tiesību

aktos, politikas nostādņēs un praksēs (4. pants). Visās darbībās, kas saistītas ar bērniem, valstīm jāievēro visaptverošie diskriminācijas aizlieguma principi (2. pants), bērnu intereses (3. pants), tiesības dzīvot, izdzīvot un attīstīties (6. pants) un bērna tiesības paust savu viedokli visos jautājumos, kas viņu skar, un panākt, lai šie uzskati tiktu ņemti vērā (12. pants). Valstīm jānosaka pasākumi, tostarp jāizmanto likumdošanas un citi politikas instrumenti, kuru mērķis ir nodrošināt, ka šie principi tiek ievēroti praksē un tiek iekļauti gan visās politikas nostādņēs, kuras ietekmē bērnus starptautiskās migrācijas apstākļos, gan to īpašo saistību interpretācijā un analīzē, kas skaidrotas Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Vispārējā kopīgajā komentārā Nr. 4 (2017) un Bērnu tiesību komitejas Vispārējā kopīgajā komentārā Nr. 23 (2017) par valsts saistībām attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīs.

20. Komitejas atkārtoti apstiprina Bērnu tiesību konvencijas 41. panta un Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 81. panta piemērošanu un atkārtoti norāda, ka tad, ja tiesību normas atšķiras, tiek piemēroti tie valsts un starptautisko tiesību aktu noteikumi, kas visvairāk veicina visu bērnu tiesību īstenošanu starptautiskās migrācijas apstākļos. Turklāt konvencijas ir jāinterpretē dinamiski, balstoties uz pieeju, kuras centrā ir bērni, lai nodrošinātu to efektīvu īstenošanu un visu bērnu tiesību ievērošanu, aizsardzību un izpildi, ņemot vērā arvien pieaugošo izaicinājumu skaitu, ko bērniem rada migrācija.

A. Diskriminācijas aizliegums (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 1. un 7. pants; Bērnu tiesību konvencijas 2. pants)

21. Diskriminācijas aizlieguma princips ir būtisks, un attiecībā uz bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos piemēro visus tā aspektus.⁵ Visiem bērniem, kuri ir devušie starptautiskajā migrācijā vai kurus tā skārusi, ir tiesības izmantot savas tiesības neatkarīgi no pašu bērnu vai viņu vecāku, likumīgo aizbildņu vai ģimenes locekļu vecuma, dzimuma, dzimuma identitātes vai dzimumorientācijas, etniskās vai nacionālās piederības, invaliditātes, reliģijas, ekonomiskā statusa, imigranta/dokumentācijas statusa, bezvalstniecības, rases, ādas krāsas, ģimenes vai ģimenes stāvokļa, veselības stāvokļa vai citiem sociālajiem apstākļiem, darbībām, paustajiem viedokļiem vai uzskatiem. Šis princips pilnībā attiecas uz ikvienu bērnu un viņa vecākiem neatkarīgi no viņu pārvietošanās iemesla un tā, vai bērns ir pavadīts vai nepavadīts, pārceļas vai citādi apmeties valstī, dokumentēts vai nedokumentēts, vai arī tam ir cits statuss.

22. Diskriminācijas aizlieguma princips ir visu migrācijas politikas nostādņu un procedūru, tostarp robežkontroles pasākumu, centrā neatkarīgi no bērnu vai viņu vecāku imigranta statusa. Jebkura atšķirīga attieksme pret migrantiem ir likumīga un samērīga, atbilst likumīgam mērķim un ir saskaņā ar bērna interesēm un starptautiskajām cilvēktiesību normām un standartiem. Dalībvalstīm jānodrošina arī tas, ka bērni migranti un viņu ģimenes tiek integrētas uzņemošajā sabiedrībā, efektīvi īstenojot viņu cilvēktiesības un nodrošinot viņiem piekļuvi pakalpojumiem ar tādiem pašiem nosacījumiem kā pilsoņiem.

23. Komitejas dalībvalstīm iesaka noteikt piemērotus pasākumus, lai apkarotu jebkāda veida diskrimināciju un aizsargātu bērnus pret diskrimināciju vairāku iemeslu dēļ visā migrācijas procesā, tostarp pirms un pēc atgriešanās izcelsmes valstī un/vai viņu imigranta statusa rezultātā. Lai sasniegtu šo mērķi, dalībvalstīm jāpastiprina centieni izskaust ksenofobiju, rasismu un diskrimināciju un jāveic visi atbilstošie pasākumi, lai apkarotu šādu attieksmi un prakses, un šajā saistībā jāvāc un jāizplata precīzi, ticami un atjaunināti dati un informācija.

⁵ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 6 18. punktu.

Valstīm arī jāveicina to ģimeņu sociālā iekļaušana un pilnīga integrēšana, kuras skārusi starptautiskā migrācija, un jāīsteno programmas, lai uzlabotu zināšanas par migrāciju un novērstu negatīvus viedokļus par migrantiem ar mērķi aizsargāt starptautiskās migrācijas skartos bērnus un viņu ģimenes pret vardarbību, diskrimināciju, uzņēmānos un huligānismu, kā arī īstenotu viņu piekļuvi tiesībām, kas noteiktas gan abās iepriekšminētajās konvencijās, gan citās konvencijās, kuras ratificējusi konkrētā valsts.⁶ To darot, īpaša uzmanība jāpievērš dzimuma aspektam un visām citām problēmām un situācijām, kurās bērni kļūst neaizsargāti, turklāt uz vienu bērnu var attiekties vairākas šādas problēmas un situācijas.

24. Dalībvalstīm jāveic rūpīga analīze par migrācijas politikas nostādņu un programmu īpašo ietekmi uz katra dzimuma bērniem. Dalībvalstīm savos tiesību aktos un praksē jāpārskata un jāgroza visi dzimumu diskriminējošie migrācijas ierobežojumi, kas ierobežo meiteņu iespējas vai neatzīst viņu spējas un autonomiju patstāvīgi pieņemt lēmumus.

25. Komitejas iesaka dalībvalstīm likt īpašu uzsvāru uz politikas nostādņēm un ar tām saistītajiem noteikumiem par diskriminējošās prakses novēršanu attiecībā uz tiem bērniem migrantiem un bēgļiem, kam ir invaliditāte, un nepieciešamo politikas nostādņu un programmu īstenošanu, lai nodrošinātu, ka šie bērni var pilnībā izmantot visas tās pašas cilvēktiesības un pamatbrīvības, kas tiek nodrošinātas bērniem, kuri ir attiecīgās valsts pilsoņi, ņemot vērā noteikumus, kas ietverti Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām.

26. Komitejas uzskata, ka tikai *de iure* diskriminācijas novēršana ne vienmēr nodrošinās *de facto* vienlīdzību. Tāpēc dalībvalstis starptautiskās migrācijas apstākļos īsteno konvencijās paredzētās noteiktās tiesības attiecībā uz bērniem, nosakot pozitīvus pasākumus, lai novērstu, mazinātu un izskaustu tādus apstākļus un attieksmi, kas rada vai saglabā viņu *de facto* diskrimināciju. Tām sistemātiski jāreģistrē bērnu un/vai viņu ģimeņu diskriminācijas gadījumi starptautiskās migrācijas apstākļos, kā arī pienācīgi un efektīvi jāizmeklē un jānodrošina šāda rīcība.

B. Bērna intereses (Bērnu tiesību konvencijas 3. pants)

27. Bērnu tiesību konvencijas 3. panta 1. punkts uzliek pienākumu gan sabiedrībai, gan privātajam sektoram, tiesām, administratīvajām iestādēm un likumdošanas iestādēm nodrošināt, ka bērna intereses tiek novērtētas un ir galvenais apsvērumis visās darbībās, kas ietekmē bērnus. Bērnu tiesību komiteja sava Vispārējā komentāra Nr. 14 6. punktā ir norādījusi, ka bērnu tiesības uz to, ka primārais apsvērumis ir viņu intereses, ir materiālās tiesības, skaidrojošs tiesību princips un procesuāls noteikums, kas attiecas gan uz katru bērnu atsevišķi, gan uz visiem bērniem kopumā. Šajā vispārējā komentārā, kas kopš izdošanas tiek uzskatīts par galveno norādi dalībvalstīm šajā jautājumā, komiteja ir arī sīki izskaidrojusi bērna interešu principa īstenošanu.

28. Atzīstot, ka novērtētās un noteiktās bērna intereses var būt pretrunā citām (piemēram, citu bērnu, sabiedrības vai vecāku) interesēm vai tiesībām un ka iespējamās pretrunas ir jānovērš, katrā gadījumā atsevišķi rūpīgi līdzsvarojot visu pušu intereses un atrodot piemērotu kompromisu, Komiteja sava Vispārējā komentāra Nr. 14 39. punktā uzsver, ka bērnu tiesības uz to, ka primārais apsvērumis ir viņu intereses, nozīmē, ka bērnu interesēm ir augsta prioritāte un tās nav tikai viens no vairākiem apsvērumiem. Tāpēc lielāka nozīme jāpievērš tam, kas ir vislabākais bērnam. Turklāt tā 82. punktā ir noteikts, ka bērna interešu novērtēšanas un noteikšanas mērķis ir nodrošināt pilnīgu un efektīvu Bērnu tiesību konvencijā atzīto tiesību izmantošanu un bērna holistisku attīstību.

29. Dalībvalstis nodrošina, ka bērnu intereses tiek pilnībā ņemtas vērā imigrācijas tiesību aktos, migrācijas politikas nostādņu plānošanā, īstenošanā un novērtēšanā, kā arī lēmumu pieņemšanā par atsevišķiem gadījumiem, tostarp piešķirot vai noraidot pieteikumus par

⁶ Turpat, 70. punkts.

ieceļošanu vai uzturēšanos valstī, lēmumos par migrācijas tiesību aktu izpildi un ierobežojumos bērnu un/vai viņu vecāku vai likumīgo aizbildņu piekļuvei sociālajām tiesībām, kā arī lēmumos par ģimenes vienotību un bērna aizbildnību, kad primārais apsvēruma ir bērna intereses, tāpēc tām ir augsta prioritāte.

30. Bērna intereses skaidri jānodrošina, piemērojot individuālas procedūras, kam jābūt neatņemamam elementam jebkura administratīvā vai tiesas lēmuma pieņemšanā, ja tas attiecas uz bērna ieceļošanu, uzturēšanos vai atgriešanos, bērna nodošanu aprūpē vai kopšanu vai viņa vecāku aizturēšanu vai izraidīšanu saistībā ar savu imigranta statusu.

31. Lai īstenotu interešu principu ar migrāciju saistītajās procedūrās un lēmumos, kas varētu ietekmēt bērnus, komitejas uzsver nepieciešamību sistemātiski piemērot interešu novērtēšanas un noteikšanas procedūras, kam jābūt daļai no to lēmumu pieņemšanas procesa, kuri ir saistīti ar migrāciju, kā arī citu tādu lēmumu pieņemšanas procesa, kuri ietekmē bērnus migrantus, vai arī šīs procedūras jāpiemēro ar mērķi gūt informāciju minēto lēmumu pieņemšanai. Bērnu tiesību komiteja savā Vispārējā komentārā Nr. 14 skaidro, ka lēmuma pieņemšanas laikā ir jānovērtē un jānosaka bērna intereses. "Interešu novērtēšana" ietver visu to elementu izvērtēšanu un līdzsvarošanu, kas nepieciešami lēmuma pieņemšanai noteiktā situācijā attiecībā uz konkrētu bērnu vai bērnu grupu. "Interešu noteikšana" ir formāls process ar stingrām procesuālajām garantijām, kura mērķis ir noteikt bērna intereses, pamatojoties uz interešu novērtējumu. Turklāt bērna interešu novērtēšana ir unikāla darbība, kas jāveic katrā atsevišķā gadījumā un ņemot vērā katra bērna vai bērnu grupas īpašos apstākļus, tostarp vecumu, dzimumu, brieduma pakāpi neatkarīgi ne no tā, vai bērns vai bērni pieder pie minoritāšu grupas, ne no sociālās un kultūras situācijas, kurā atrodas bērns vai bērni.

32. Komiteju ieteikumi dalībvalstīm:

- a) savos tiesību aktos, politikas nostādnēs un praksē jāpiešķir augsta prioritāte bērnu interesēm;
- b) jānodrošina, ka bērna interešu princips tiek pienācīgi integrēts, saskanīgi interpretēts un piemērots, izmantojot stingras individualizētas procedūras visos likumdošanas, administratīvajos un tiesas procesos un lēmumos un visās migrācijas politikas nostādnēs un programmās, kas attiecas uz bērniem un tos ietekmē, tostarp konsulārās aizsardzības politikas nostādnēs un pakalpojumos. Jānodrošina pienācīgi resursi, lai nodrošinātu, ka šis princips tiek piemērots praksē;
- c) jānodrošina, ka visos veiktajos interešu novērtējumos un interešu noteikšanā tiek piešķirta pienācīga nozīme bērnu tiesību ievērošanai to lēmumu pieņemšanas procesos, kas skar bērnus gan īstermiņā, gan ilgtermiņā; jānodrošina arī taisnīga tiesas procesa garantiju noteikšana, tostarp tiesībām uz brīvu, kompetentu un neatkarīgu juridisko pārstāvību. Bērna interešu novērtējums jāveic no migrācijas iestādēm neatkarīgām personām daudzozaru veidā, tostarp tajā jāpiedaloties iestādēm, kas atbild par bērnu aizsardzību un labklājību, un citām attiecīgajām iesaistītajām pusēm, piemēram, vecākiem, aizbildņiem un likumīgajiem pārstāvjiem, kā arī pašam bērnam;
- d) jāizstrādā procedūras un jānosaka kritēriji, lai visām attiecīgajām personām, kas iesaistītas migrācijas procedūrās, sniegtu norādījumus par bērna interešu noteikšanu un par to, ka tām ir jābūt primārajam apsvērumam, tostarp ieceļošanas, uzturēšanās, pārmitināšanas un atgriešanās procedūrās, kā arī jāizstrādā mehānismi, kuru mērķis ir uzraudzīt šo norādījumu pienācīgu īstenošanu praksē;
- e) jānovērtē un jānosaka bērna intereses dažādos migrācijas un patvēruma procedūru posmos, kuros vecāki sava imigranta statusa dēļ varētu tikt aizturēti vai deportēti.⁷

⁷ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu par visu bērnu tiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos 73.–74. punktu. Tas ir pieejams tīmekļa vietnē: www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/DGD2012ReportAndRecommendations.pdf.

Jāizstrādā labāko interešu noteikšanas procedūras, pieņemot lēmumus, saskaņā ar kuriem bērns varētu tikt nošķirts no savas ģimenes, un tādi paši standarti jāpiemēro bērna aizbildniecībā, kad bērna interesēm jābūt primārajam apsvērumam. Adopcijas gadījumos bērna intereses ir pats svarīgākais apsvērumš;

f) katrā atsevišķā gadījumā jāveic interešu novērtējums, lai nepieciešamības gadījumā un saskaņā ar Pamatnostādnēm par bērnu alternatīvo aprūpi⁸ izlemtu par to, kāda veida izmitināšana ir vispiemērotākā nepavadītam vai no vecākiem nošķirtam bērnam vai bērniem ar vecākiem. Šajā procesā prioritāte jānosaka kopienas sniegtās aprūpes risinājumiem. Jebkādi pasākumi, kas ierobežo bērnu brīvību, lai viņus aizsargātu, piemēram, ievietošana apsargājamā izmitināšanas iestādē, jāievieš bērnu aizsardzības sistēmā, ievērojot vienādus standartus un drošības garantijas; šiem pasākumiem ir jābūt ļoti nepieciešamiem, stingri likumīgiem un samērīgiem ar mērķi aizsargāt konkrēto bērnu no kaitējuma sev vai citiem; tiem ir jābūt iekļautiem holistiskās aprūpes plānā, un tiem jābūt nesaistītiem ar migrācijas tiesību aktu izpildes politiku, praksi un iestādēm;

g) jāveic interešu noteikšana gadījumos, kad migrantu ģimenei draud izraidīšana sava imigranta statusa dēļ, lai izvērtētu, kā deportācija ietekmēs bērnu tiesības un attīstību, tostarp viņu garīgo veselību;

h) jānodrošina, ka bērni tiek nekavējoties identificēti robežkontroles punktos vai citās migrācijas kontroles procedūrās, kas ir valsts jurisdikcijā, un ka pret ikvienu, kurš apgalvo, ka ir bērns, izturētos kā pret bērnu, nekavējoties nodotu viņu bērnu aizsardzības iestādēm un citiem attiecīgajiem dienestiem un ieceltu viņam aizbildni, ja bērns ir nepavadīts vai nošķirts no vecākiem;

i) jāsniedz norādes visām attiecīgajām iestādēm par bērna interešu praktisku piemērošanu bērniem migrantiem, tostarp bērniem tranzītā, un jāizstrādā mehānismi ar mērķi uzraudzīt šā principa pienācīgu īstenošanu praksē;

j) jāizstrādā un praksē jāievieš interešu noteikšanas procedūra attiecībā uz nepavadītiem bērniem un bērniem ar ģimenēm, lai identificētu un piemērotu vispusīgus, drošus un ilgtspējīgus risinājumus,⁹ tostarp turpmāku integrēšanu un izmitināšanu valstī, kas ir viņu pašreizējā dzīvesvieta, repatriāciju uz izcelsmes valsti vai pārmitināšanu kādā trešā valstī. Šādi risinājumi var ietvert vidēja termiņa iespējas un to, ka bērniem un ģimenēm ir iespējas iegūt piekļuvi drošam pastāvīgās uzturēšanās statusam bērna interesēs. Jānodrošina, ka interešu noteikšanas procedūras bērnu aizsardzības sistēmas ietvaros vada bērnu aizsardzības iestādes. Iespējamie risinājumi un plāni jāapspriež un jāizstrādā kopā ar bērnu viņam piemērotā un iejūtīgā veidā saskaņā ar Bērnu tiesību komitejas Vispārējo komentāru Nr. 12 (2009) par bērnu tiesībām tikt uzklausītiem;

k) ja tiek noteikts, ka atgriešanās ir bērna interesēs, tad, ja iespējams, kopīgi ar pašu bērnu jā sagatavo individuālais plāns viņa ilgtspējīgai reintegrācijai. Komitejas uzsver, ka izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīm jāizstrādā vispusīgs satvars, piešķirot resursus politikas nostādņu un vispusīgu starpiestāžu koordinācijas mehānismu īstenošanai. Gadījumos, kad bērni tiek sūtīti atpakaļ uz viņu izcelsmes valsti vai trešām valstīm, šim satvaram jānodrošina šo bērnu efektīva reintegrācija, izmantojot uz tiesībām pamatotu pieeju, tostarp jāparedz tūlītēji aizsardzības pasākumi un ilgtermiņa risinājumi, jo īpaši efektīva izglītības, veselības, psihosociālā atbalsta, ģimenes dzīves, sociālās iekļaušanas pieejamība, tiesas pieejamība un aizsardzība pret jebkuru vardarbības veidu. Visās šajās situācijās jānodrošina, ka visas iesaistītās iestādes veic kvalitatīvu un uz

⁸ Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas Nr. 64/142 pielikums.

⁹ Vispusīgs, drošs un ilgtspējīgs risinājums ir tāds risinājums, kas iespējami lielākā apmērā un ilgtermiņā atbilst bērna interesēm, veicina viņa labklājību un ir ilgtspējīgs un drošs, raugoties no šāda viedokļa. Rezultātam jābūt tādam, lai nodrošinātu, ka bērns spēj pieaugt vidē, kura atbilst viņa vajadzībām un kurā tiek ievērotas viņa tiesības, kas noteiktas Bērnu tiesību konvencijā.

tiesībām pamatotu izpildes pārbaudi, tostarp neatkarīgu uzraudzību un izvērtēšanu. Komitejas uzsver, ka atgriešanās un reintegrācijas pasākumiem jābūt ilgtspējīgiem, ņemot vērā bērnu tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību.

33. Dalībvalstīm saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 3. pantu ir pienākums nodrošināt, ka ikviens lēmums par bērna atgriešanos tā izcelsmes valstī katrā atsevišķā gadījumā ir pamatots ar pierādījumiem un saskaņā ar procedūru, paredzot atbilstošas taisnīga tiesas procesa garantijas, tostarp veicot rūpīgu katra gadījuma novērtējumu un bērna interešu noteikšanu. Šai procedūrai *inter alia* jānodrošina, ka bērns pēc atgriešanās ir drošībā un pienācīgi aprūpēts un var izmantot savas tiesības. Tādi apsvērumi kā tie, kas saistīti ar vispārēju imigrācijas kontroli nevar būt svarīgāki kā apsvērumi saistībā ar bērna interesēm. Komitejas uzsver, ka atgriešanās ir tikai viens no daudziem ilgtspējīgiem risinājumiem gan nepavadītiem un no vecākiem nošķirti bērniem, gan bērniem ar viņu ģimenēm. Citu risinājumu vidū ir integrācija dzīvesvietas valstīs – uz laiku vai pastāvīgi – atkarībā no katra bērna apstākļiem, pārmitināšana kādā trešā valstī, piemēram, pamatojoties uz ģimenes atkalapvienošanās iemesliem, vai citi risinājumi, kurus varētu identificēt katrā gadījumā atsevišķi, atsaucoties uz esošajiem sadarbības mehānismiem, piemēram, Konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.

C. Tiesības tikt uzklaustam un paust savu viedokli un tiesības uz līdzdalību (Bērnu tiesību konvencijas 12. pants)

34. Bērnu tiesību konvencijas 12. pantā ir uzsvērts, ka ir svarīgi nodrošināt bērnu līdzdalību un iespēju brīvi paust savu viedokli un bērna viedoklim jāpievērš pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam, briedumam un attīstības pakāpei.

35. Bērnu tiesību komiteja savā Vispārējā komentārā Nr. 12 uzsver, ka jāīsteno piemēroti pasākumi, lai garantētu bērnu tiesību īstenošanu tikt uzklaustītiem starptautiskās migrācijas apstākļos, jo bērni, kas ierodas valstī, varētu būt īpaši neaizsargātā un nelabvēlīgā situācijā.¹⁰ Šā iemesla dēļ ir svarīgi pilnībā īstenot viņu tiesības paust savu viedokli par visiem aspektiem, kas ietekmē viņu dzīvi, tostarp imigrācijas un patvēruma procesa ietvaros, un nodrošināt, ka viņu viedokļi tiek pienācīgi ņemti vērā. Bērniem var būt savi migrācijas plāni un migrāciju veicinošie faktori, un politikas nostādnes un lēmumi nevar būt efektīvi vai atbilstoši bez viņu līdzdalības. Komiteja turklāt uzsver, ka šiem bērniem ir jāsniedz visa būtiskā informācija, *inter alia* par viņu tiesībām, pieejamajiem pakalpojumiem, saziņas līdzekļiem, sūdzību iesniegšanas mehānismiem, imigrācijas un patvēruma procesiem un to rezultātiem. Informācija jāsniedz bērna dzimtajā valodā savlaicīgi, bērniem piemērotā un vecumam atbilstošā veidā, lai viņu viedoklis tiktu sadzirdēts un procesā tam tiktu pievērsta pienācīga uzmanība.¹¹

36. Dalībvalstīm pēc iespējas drīz bez maksas jāieceļ kvalificēts pilnvarotais pārstāvis visiem bērniem, tostarp tiem, kuri ir vecāku gādībā, un apmācīts aizbildnis nepavadītajiem un no vecākiem nošķirtajiem bērniem.¹² Jānodrošina bērniem pieejami sūdzību iesniegšanas mehānismi. Procesa laikā bērniem jāpiedāvā iespēja saņemt tulka pakalpojumus, lai viņi varētu pilnībā izteikties savā dzimtajā valodā un/vai saņemt atbalstu no personas, kas pārzina bērna etnisko, reliģisko un kultūras izcelsmi. Šie speciālisti jāapmāca par bērnu īpašajām vajadzībām starptautiskās migrācijas apstākļos, tostarp par dzimuma, kultūras, reliģijas un citiem savstarpēji saistītiem aspektiem.

¹⁰ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 12 123. punktu.

¹¹ Turpat, 124. punkts.

¹² Turpat, 123.–124. punkts.

37. Dalībvalstīm jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai pilnībā veicinātu un atvieglotu bērnu līdzdalību, tostarp nodrošinot viņiem iespēju tikt uzskatītiem jebkurā administratīvajā procesā vai tiesvedībā, kas saistīta ar viņu vai viņu ģimenes lietām, tostarp lēmumos par aprūpi, pajumti vai imigranta statusu. Bērni jāuzklausā neatkarīgi no viņu vecākiem, un viņu individuālie apstākļi jāņem vērā ģimenes lietu izskatīšanā. Šajās procedūrās jāveic īpaši interešu novērtējumi un jāņem vērā bērnu īpašie migrācijas iemesli. Attiecībā uz būtisko saistību starp tiesībām tikt uzskatītam un bērna interesēm Bērnu tiesību komiteja jau ir norādījusi, ka 3. pantu nevar pareizi piemērot, ja netiek ievērotas 12. panta daļas. Tāpat 3. pants pastiprina 12. panta darbību, veicinot bērnu būtisko lomu visu to lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē viņu dzīvi.¹³

38. Dalībvalstīm jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai ar bērnu vecākiem saistītajās imigrācijas procedūrās nodrošinātu bērnu tiesības tikt uzskatītiem, jo īpaši tad, ja lēmums var ietekmēt bērnu tiesības, piemēram, tiesības netikt šķirti no saviem vecākiem, izņemot gadījumus, kad šāda šķirtība ir viņu interesēs (sk. Bērnu tiesību konvencijas 9. pantu).

39. Dalībvalstīm jānosaka pasākumi, lai veicinātu visu ar starptautisko migrāciju saistīto bērnu līdzdalību to politikas nostādņu izstrādē, īstenošanā, uzraudzībā un izvērtēšanā, kas tieši vai netieši varētu ietekmēt gan atsevišķus bērnus, gan visus bērnus kopumā, tostarp sociālās politikas un sociālo pakalpojumu jomā. Jāīsteno iniciatīvas, lai visos sociālās, ekonomiskās, politiskās un kultūras vadības līmeņos meitenes un transdzimumu bērnus sagatavotu aktīvi, efektīvi un vienlīdzīgi ar zēniem. Izcelsmes valstīs ir ārkārtīgi svarīga bērnu līdzdalība politikas nostādņu izstrādē un procesos, kuru mērķis ir novērst bērnu un/vai viņu vecāku migrāciju veicinošos apstākļus un šajā saistībā izstrādāt politikas nostādnes. Turklāt valstīm jānosaka pasākumi, lai vietējā, valsts, reģionālā un starptautiskā līmenī radītu starptautiskās migrācijas skartajiem bērniem iespēju līdzdarboties dažādos līmeņos, izmantojot konsultācijas, sadarbību un bērnu vadītas iniciatīvas, un lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības organizāciju, tostarp bērnu apvienību un bērnu vadītu organizāciju, efektīvu līdzdalību politiskajos dialogos un procesos attiecībā uz bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos. Jālikvidē visi ierobežojumi bērnu biedrošanās brīvības īstenošanai, tostarp likumīgi nodibinot biedrības.

D Tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 9. pants; Bērnu tiesību konvencijas 6. pants)

40. Bērnu tiesību konvencijas 6. pantā ir uzsvērti dalībvalstu pienākumi nodrošināt bērnu tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību, tostarp uz fizisko, psihisko, morālo, garīgo un sociālo attīstības dimensiju.¹⁴ Jebkurā migrācijas procesa laikā bērnu tiesības uz dzīvību un izdzīvošanu var būt apdraudētas, *inter alia* vardarbības dēļ saistībā ar organizēto noziedzību, vardarbību nometnēs, atgriešanās vai pārtveršanas operācijām, pārmērīga spēka lietošanu robežkontroles iestādēs, kuģu atteikšanos tos glābt vai ekstremāliem ceļošanas apstākļiem un ierobežotu pieeju pamatpakalpojumiem. Nepavadīti un no vecākiem nošķirti bērni var nokļūt vēl mazāk aizsargātākā situācijā un var būt vairāk pakļauti riskiem, piemēram, dzimuma, seksuālai un cita veida vardarbībai un cilvēku tirdzniecībai seksuālas izmantošanas vai darba ekspluatācijas nolūkos. Arī bērni, kas ceļo kopā ar savām ģimenēm, bieži ir vardarbības liecinieki un to piedzīvo. Kaut arī migrācija var sniegt iespējas uzlabot dzīves apstākļus un izvairīties no ļaunprātīgas izmantošanas, migrācijas procesi var radīt riskus, tostarp fiziska kaitējuma, psiholoģisku traumu, sociālās atstumšanas, diskriminācijas, ksenofobijas,

¹³ Turpat, 74. punkts.

¹⁴ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 5 (2003) "Konvencijas par bērnu tiesībām vispārējie īstenošanas pasākumi" 12. punktu.

seksuālās un saimnieciskās ekspluatācijas, ģimenes šķirtības, imigrācijas reidu un aizturēšanas riskus.¹⁵ Tajā pašā laikā šķēršļi, ar kuriem bērni var saskarties, iegūstot piekļuvi izglītībai, pienācīgam mājoklim, pietiekamam un drošam ēdienam un ūdenim vai veselības aprūpes pakalpojumiem, var negatīvi ietekmēt bērnu migrantu un migrantiem dzimušo bērnu fizisko, psiholoģisko, garīgo, morālo un sociālo attīstību.

41. Komitejas atzīst, ka legālu un drošu bērnu un ģimeņu migrācijas kanālu trūkums veicina to, ka bērni dodas dzīvību apdraudošos un ārkārtīgi bīstamos migrācijas ceļojumos. Tas pats attiecas uz robežkontroles un uzraudzības pasākumiem, kas galvenokārt vērsti nevis uz mobilitātes atvieglošanu, reglamentēšanu un pārvaldīšanu, bet uz represijām, tostarp balstās uz aizturēšanas un izsūtīšanas praksi un neparedz pietiekamas savlaicīgas ģimenes atkalapvienošanās iespējas un legālas migrācijas ceļus.

42. Komitejas uzskata, ka dalībvalstu saistības, kas noteiktas Bērnu tiesību konvencijas 6. pantā un Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības 9. pantā, ietver pienākumu pēc iespējas novērst un samazināt tos ar migrāciju saistītos riskus, ar kuriem saskaras bērni, jo tie var apdraudēt viņu tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību. Valstīm, jo īpaši tranzīta un galamērķa valstīm, īpaša uzmanība ir jāpievērš to bērnu aizsardzībai, kam nav dokumentu, neatkarīgi no tā, vai viņi ir nepavadīti vai nošķirti no vecākiem, vai arī ceļo kopā ar ģimenēm, un to bērnu aizsardzībai, kam nepieciešams patvērums, bērniem bezvalstniekiem un transnacionālas organizētās noziedzības upuriem, tostarp cilvēku tirdzniecības, bērnu tirdzniecības, bērnu seksuālas izmantošanas komerciālos nolūkos un bērnu laulību upuriem. Valstīm jāņem vērā arī apstākļi, kuru gadījumā bērni migranti ir īpaši neaizsargāti sava dzimuma vai citu faktoru dēļ, piemēram, nabadzības, etniskās piederības, invaliditātes, reliģijas, seksuālās orientācijas, dzimuma identitātes u. c. faktoru dēļ, kas visā migrācijas procesā var palielināt bērnu neaizsargātību pret seksuālu vardarbību, ekspluatāciju, vardarbību un citiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Lai pilnībā aizsargātu šādus bērnus un viņiem palīdzētu, ir jāievieš īpašas politikas nostādnes un pasākumi, tostarp jānodrošina, ka viņiem ir pieejami bērniem piemēroti, dzimumam atbilstoši un droši tiesas un ārpus tiesas tiesībaizsardzības līdzekļi, kuru mērķis ir veicināt viņu spēju atsākt tādu dzīvi, kurā tiek pilnībā ievērotas, aizsargātas un īstenotas viņu bērnu tiesības.

43. Komitejas uzsver Bērnu tiesību konvencijas 2. panta, 6. panta un 27. panta 1. punkta savstarpējo saistību; dalībvalstīm jānodrošina tas, ka bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos ir viņu fiziskās, psihiskās, garīgās un morālās attīstības pakāpei atbilstošs dzīves līmenis neatkarīgi no viņu pašu vai viņu vecāku statusa.

44. Komitejas pauž bažas, ka tās politikas nostādnes vai prakses, saskaņā ar kurām pieaugušajiem migrantiem viņu tautības, bezvalstniecības, etniskās izcelsmes vai imigranta statusa dēļ tiek liegtas vai ierobežotas pamattiesības, tostarp darba tiesības un citas sociālās tiesības, var tieši vai netieši ietekmēt bērnu tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību. Šādas politikas nostādnes arī kavētu vispusīgas migrācijas politikas izstrādi un centienus panākt migrācijas iekļaušanu attīstības politikas galvenajā virzienā. Tāpēc saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 18. pantu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka bērnu attīstības pakāpe un viņu intereses neatkarīgi no viņu imigranta statusa tiek pilnībā ņemtas vērā attiecībā uz tām politikas nostādnēm un lēmumiem, kuru mērķis ir reglamentēt sociālo tiesību pieejamību bērnu vecākiem. Līdzīgi ir jāņem vērā bērnu tiesības uz attīstību un viņu intereses, kad valstis kopumā vai individuāli pievēršas to migrantu situācijas risināšanai, kuri šajās valstīs uzturas neatbilstīgi, tostarp šīs tiesības jāņem vērā, īstenojot legalizācijas mehānismus ar mērķi veicināt integrāciju un novērst bērnu migrantu un viņu ģimeņu ekspluatāciju un sociālo atstumtību.

¹⁵ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 20 (2016) par bērnu tiesību īstenošanu pusaudžu vecumā 76. punktu.

E. Neizraidīšana, kolektīvas izraidīšanas aizliegums (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 9., 10. un 22. pants; Bērnu tiesību konvencijas 6., 22. un 37. pants)

45. Dalībvalstīm jāievēro neizraidīšanas pienākums saskaņā ar starptautiskajām cilvēktiesībām un humanitārajām, bēgļu un starptautiskajām paražu tiesībām.¹⁶ Komitejas uzsver, ka starptautiskās cilvēktiesību organizācijas, reģionālās cilvēktiesību tiesas un valstu tiesas neizraidīšanas principu ir interpretējušas kā netiešu garantiju, kas izriet no pienākumiem ievērot, aizsargāt un īstenot cilvēktiesības. Tas aizliedz valstīm no savas jurisdikcijas izraidīt personas neatkarīgi no viņu migrācijas, pilsonības, patvēruma vai cita statusa, ja atgriežoties viņām var rasties nelabojams kaitējums, tostarp viņas var tikt pakļautas vajāšanai, spīdzināšanai, rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem vai citam nelabojamam kaitējumam.

46. Komitejas pauž bažas par to, ka dažas dalībvalstis izvēlas atzīt šauru neizraidīšanas principa definīciju. Komitejas jau ir norādījušas,¹⁷ ka valstis uz robežas nenoraida ieceļošanu bērnam un neatgriež viņu atpakaļ uz valsti, ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka vai nu valstī, uz kuru jāveic izraidīšana, vai jebkurā valstī, uz kuru bērns vēlāk var tikt aizvests, viņam pastāv reāls nelabojama kaitējuma risks, piemēram, tāda kaitējuma risks, kas minēts Bērnu tiesību konvencijas 6. panta 1. punktā un 37. pantā (bet tas nekādā ziņā nav vienīgais risks). Šādu neizraidīšanas pienākumu piemēro neatkarīgi no tā, vai nopietnus šo konvencijā garantēto tiesību pārkāpumus rada nevalstiski dalībnieki, vai arī šie pārkāpumi ir tieši paredzēti, vai arī ir netiešas sekas dalībvalstu rīcībai vai bezdarbībai.

47. Komitejas atgādina, ka Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 22. panta 1. punkts un citi starptautiskie un reģionālie cilvēktiesību dokumenti aizliedz kolektīvu izraidīšanu un pieprasa katru gadījumu, kas galu galā varētu kļūt par izraidīšanu, pārbaudīt un lēmumu pieņemt individuāli, nodrošinot visu taisnīga tiesas procesa garantiju efektīvu izpildi un tiesu pieejamību. Dalībvalstīm jānosaka visi nepieciešamie pasākumi, lai nepieļautu bērnu migrantu un ģimeņu kolektīvu izraidīšanu.

IV. Starptautiskā sadarbība

48. Komitejas uzsver, ka vispusīgai konvenciju interpretācijai jāstimulē dalībvalstis veidot divpusēju, reģionālu un globālu sadarbību, lai nodrošinātu visu bērnu tiesības starptautiskās migrācijas apstākļos, ņemot vērā šajā kopīgajā vispārējā komentārā iekļautās norādes.

49. Komitejas atzīst, ka ir svarīgi koordinēt izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstu veiktos pasākumus, kā arī to lomu un atbildību saistībā ar bērnu vajadzību apmierināšanu starptautiskās migrācijas apstākļos un viņu tiesību aizsardzību, galveno uzmanību pievēršot bērna interesēm.

50. Komitejas atkārtoti apstiprina, ka visos starptautiskajos, reģionālajos un divpusējos sadarbības nolīgumos par robežu pārvaldību un migrācijas pārvaldību pienācīgi jāapsver šādu iniciatīvu ietekme uz bērnu tiesībām un jāveic atbilstošas izmaiņas, lai aizsargātu šīs tiesības. Komitejas raizējas par to, ka arvien pieaug to divpusējo vai daudzpusējo sadarbības nolīgumu skaits, kuros galvenā uzmanība ir pievērsta migrācijas ierobežošanai, kam ir acīmredzami

¹⁶ 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 33. pants, Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem 3. pants un Starptautiskās konvencijas par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu 16. pants.

¹⁷ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 6 27. punktu un Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Vispārējā komentāra Nr. 2 (2013) par migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesībām noregulētā situācijā 50. punktu.

negatīva ietekme uz bērnu tiesībām, un tā vietā mudina veidot tādu sadarbību, kas veicinātu drošu, sakārtotu un legālu migrāciju, pilnībā ievērojot cilvēktiesības.

51. Lai īstenotu migrācijas politiku attiecībā uz bērniem saskaņā ar šo kopīgo vispārējo komentāru, valstīm jāizmanto arī tehniskā sadarbība ar starptautisko sabiedrību, tostarp ar Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām un organizācijām un reģionālajām organizācijām.

J. Kopīgā vispārējā komentāra izplatīšana un izmantošana un ziņojumu iesniegšana

52. Dalībvalstīm šis kopīgais vispārējais komentārs plaši jāizplata visām ieinteresētajām personām, jo īpaši parlamentiem, valdības iestādēm, tostarp bērnu aizsardzības un migrācijas iestādēm un personālam, un tiesu iestādēm visos valsts, reģionālajos un vietējos līmeņos. Tas jā dara zināms visiem bērniem, visiem attiecīgajiem speciālistiem un ieinteresētajām personām, tostarp personām, kas strādā bērnu labā un ar tiem (t. i., tiesnešiem, advokātiem, policijai un citām tiesībaizsardzības iestādēm, skolotājiem, aizbildņiem, sociālajiem darbiniekiem, valsts vai privāto labklājības iestāžu darbiniekiem, patversmēm un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem), plašsaziņas līdzekļiem un pilsoniskajai sabiedrībai kopumā.

53. Šis kopīgais vispārējais komentārs jātulko attiecīgajās valodās, un jānodrošina bērniem piemērotas redakcijas un formāti, kas pieejami personām ar invaliditāti. Jārīko konferences, semināri, darbsemināri un citi pasākumi, lai apmainītos ar labu praksi attiecībā uz to, kā šo komentāru vislabāk īstenot. Tas jāiekļauj arī visu attiecīgo speciālistu un jo īpaši tehniskā personāla, kā arī bērnu aizsardzības un migrācijas iestāžu amatpersonu un personāla oficiālajā apmācībā gan pirms stāšanās amatā, gan darba vietā, un tam jābūt pieejamam visām valstu un vietējām iestādēm cilvēktiesību aizsardzības jomā un citām ar cilvēktiesību aizsardzību saistītām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

54. Dalībvalstīm savos periodiskajos ziņojumos saskaņā ar Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 73. pantu un Bērnu tiesību konvencijas 44. pantu jāiekļauj informācija par pasākumiem, kas izstrādāti, vadoties pēc šā kopīgā vispārējā komentāra, kuru tās ir ieviesušas, un to rezultātiem.

VI. Līguma ratifikācija vai pievienošanās tam un atrunas

55. Valstis, kas to vēl nav izdarījušas, tiek mudinātas ratificēt šādus instrumentus vai pievienoties tiem:

- a) Starptautiskā konvencija par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību, tostarp iesniedzot saistošas deklarācijas saskaņā ar 76. un 77. pantu;
- b) Bērnu tiesību konvencija;
- c) Bērnu tiesību konvencijas Fakultatīvais protokols par tirdzniecību ar bērniem, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju;
- d) Bērnu tiesību konvencijas Fakultatīvais protokols par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos;
- e) Bērnu tiesību konvencijas Fakultatīvais protokols par saziņas procedūrām.

56. Dalībvalstis tiek mudinātas pārskatīt, grozīt un/vai atsaukt atrunas, kas veiktas pēc ratifikācijas vai pievienošanās, lai nodrošinātu, ka bērni starptautiskās migrācijas apstākļos pilnībā izmanto visas savas tiesības, kas noteiktas abās konvencijās.